

גמרא

58 שנינו במשנה ש'לשכת חשאי' היתה מחלקת צדקה בחשאי.
 59 הגמרא מביאה מעשיות מאמוראים שקיימו מצות צדקה בהידור:
 60 רבי יצחק בר אידי ורבי יצחק בר נחמן הווין פתנים – היו ממונים
 61 על קופה של ציבור, והיון תהוין – והם היו נותנים לרבי חמא אבוי
 62 דרבי יהושעיה, דינר לצדקה לפי שהיה עני, והוא שלא היה רוצה
 63 ליהנות מן הצדקה, ויהי ליה לחורגין – היה נותן זאת לעניים
 64 אחרים.
 65 רבי זכריה חתניה דרבי לוי, היו הכל מליין – מתלוצצים עליו
 66 ומוציאים עליו שם רע, וכך היו אחרין עליו, דלא צריך – שהוא
 67 אינו צריך לקחת צדקה והוא נכב – ומכל מקום הוא לוקח. מן
 68 דרמך – לאחר שנפטר, דקדין ואשכחין – בדקו אחריו ומצאו, והנה
 69 מפליג ליה לחורגין – שהיה נותן מכספו לאחרים לצדקה, וכל שכן
 70 שהצדקה שהיה מקבל היה נותן לעניים.
 71 רבי חנינא בר פפא הוה מפליג מצוה – היה מחלק צדקה לעניים
 72 בלילא – בלילה, כדי לתת להם בצינעא. חד זמן – פעם אחת, פגע
 73 ביה דבהון דרתייא – ראה אותו מלך השדים, אמר ליה מלך
 74 השדים לרבי חנינא, וכי לא בן אלפן רבי – למדנתו רבינו את
 75 הפסוק (דברים יט ד) 'לא תסגי גבול רעך', והרי היום הוא שנתנו
 76 לבריות לעשות את מלאכתו והלילה ניתן למזיקים לשלוט בו
 77 ולעשות בו כל רצונם, וכיון שעתה היא שעת משמרתו היה לך
 78 לישן כעת ולא להסיג את גבולו. אמר ליה רבי חנינא למלך
 79 השדים, ולא בן פתים (משלי כד) 'מתן פסתר יבשה אף', וכיון שאני
 80 ער בלילה כדי לתת צדקה בדרך של מתן בסתר, יש בכוחה לכפות
 81 אפילו את המזיקין. והנה – והיה מלך השדים, מסתפי מיניה –
 82 מתכסה מפניו, וערך מן קומי – ובורח ממנו שהיה מפחד שלא
 83 יכפה אותו.
 84 אמר רבי יונה לדרוש את הפסוק (תהלים א) 'אשרי משכיל אל דל'
 85 ביום רעה ומלטהו ה', 'אשרי נותן דל' אין פתים כאן – לא כתוב
 86 כך, אלא 'אשרי משכיל אל דל', והכוונה אשרי זה שהוא מסתכל
 87 במצוה האד' לעשותה – שהוא עושה את מצות הצדקה בהשכל
 88 ובחכמה כדי שלא יתבייש העני.
 89 ביצד היה רבי יונה שדרש פסוק זה עושה את הצדקה בהשכל,
 90 בשעה רואה עני בן מוכים שרד מנכסיו, ובושה היא בעבורו ליטול
 91 מן הצדקה, היה רבי יונה אומר לו – לעני, גני, בשכיל – מכיון
 92 ששמעתי שנגלה לך ירושה מפקום אחר ועדיין אין לך כאן כלום,
 93 מול ממני את המעות כהלואה, ואת פורע לאחר זמן כשתגיע
 94 הירושה לידך. מן דהנה נסיב – כשהיה מסכים העני לקבל את
 95 המעות, הנה – היה רבי יונה אומר ליה, המעות שנתתי לך מתנה
 96 היא לך.
 97 אמר רבי חייא בר אבא, אית הנה סבין ביומינן – זקנים היו בימינו,
 98 מאן דהנה ויהי להון – כשהיו נותנים להם צדקה בעשרת ימי
 99 תשובה, שהם מבין ריש שתא – ראש השנה לצומא רבא – ליום
 100 הכפורים, היון נסבין – היו מקבלים ממנו, מן פתר בן – אולם מיום
 101 האחרון ואילך, לא היון נסבין – לא היו לוקחים, שכן היו הזקנים
 102 לצורך אכילתו, ורק באותם הימים הסכימו ליקח כדי לזכות את
 103 הרבים בימי תשובה אלו.
 104 הגמרא מביאה מעשיות בעניים שלא קיבלו צדקה כראוי ומתו:
 105 נחמיה איש שחין פגע בו ירושלמי אחר שהיה עני. אמר ליה העני
 106 לנחמיה, ובה עמי – תן לי צדקה תרא תרגולתא – תרנגולת אחת
 107 לאכילה, וביקש בן לפי שהיה רגיל לאכול בשר תרנגולים. אמר
 108 ליה נחמיה, הא לך מומיתיה דקופר – קח לך מטבע וקנה בו בשר
 109 בהמה, שלפי שאתה מתפרנס מן הצדקה, אין אתה צריך להתענג
 110 על אכילת בשר תרנגולים שדמיהם יקרים יותר משל בשר בהמה.
 111 לקח העני את המטבע, וזבין קופר – וקנה לעצמו בשר בהמה,
 112 ואכיל וימית, לפי שהיה רגיל באכילת בשר תרנגולים. והנה נחמיה
 113 צווח – צועק ומתאבל עליו, ואמר בואו ונספדו להרוגו של נחמיה,
 114 שמת בפשיעתו שלא נתן לו די מעות לקנות תרנגולת.

1 לך נחלוק – כך גם נחלק את שיעור הנסכים בבקר בין נכסי עגל
 2 הקטן לנכסי שור הגדול, תלמוד לומר 'בכה יעשה לשור האחר',
 3 מגיד לנו הכתוב שלא חלק את שיעור הנסכים בין נכסי עגל לנכסי
 4 שור כיון שאף שור בן יומו קרוי שור.
 5 הגמרא ממשיכה לדרוש את הפסוק לעיל, שכולו מיותר לדרשה.
 6 שואלת הגמרא: 'או לאיל' למה נאמר, הרי כבר נאמר (במדבר טו ו)
 7 'או לאיל תעשה מנחה'. מתרצת הגמרא: כפילות זו באה ללמדנו
 8 שלא תדרוש את הסברא שהיה בדיון לומר, אם מצאנו שחלק בין
 9 נכסי בן שנה לנכסי בן שנתיים – שסכי כבש בן שנה שונים הם
 10 מנסכי כבש בן שנתיים הנקרא איל, לך נחלוק – כך גם נאמר
 11 לחלק בין נכסי איל בן שנתיים לנכסי איל בן שלש שנים, תלמוד
 12 לומר 'או לאיל האחר' ללמדנו שלאחר שיצא הוא מכלל כבש הרי
 13 הוא איל לעולם.
 14 שואלת הגמרא: 'או לשה בכבשים' למה נאמר, הרי כבר נאמר (שם
 15 ה) 'או לזבח לכבש האחר'. מתרצת הגמרא: כפילות זו באה
 16 ללמדנו שלא נדרוש את הסברא שהיה בדיון לומר, אם מצאנו
 17 שחלק בזכר בין נכסי כבש בן שנתו לנכסי איל בן שנתיים, לך
 18 נחלוק – כך גם יהיה חילוק בין נכסי כבשה בת שנתה לנכסי חתל
 19 בת שנתיים, תלמוד לומר 'או לשה בכבשים', ומהריבוי אנו למדים
 20 שאין חילוק בנקבה בין כשהיא גדולה לבין כשהיא קטנה.
 21 שואלת הגמרא: 'או בעזים' למה נאמר, הרי עזים בכלל כבשים הם.
 22 מתרצת הגמרא: כפילות זו באה ללמדנו שלא נדרוש את הסברא
 23 שהיה בדיון לומר, אם מצאנו שכבש חלק – יש חילוק בנסכיו בין
 24 נכסי כבש קטן לנכסי איל גדול, לך נחלוק – כך גם יהיה חילוק
 25 בין נכסי דרי בחור לנכסי תיש זקן, תלמוד לומר 'או בעזים', ובכך
 26 הקיש מן שבעים לגדול שבעתשים, שבכולם שוים הנסכים, מה זה
 27 בשלשת לויין אף זה בשלשת לויין.
 28 שנינו במשנה: 'ושם היום כתוב בו' עליהן מפני הרמאין. הגמרא
 29 דנה באפשרויות שהרמאים יכלו לרמות, ובפתרונות לכך, שואלת
 30 הגמרא: מה תקנה יש בכך שכתוב על החותם את שם היום כגון
 31 'יום ראשון בשבת', הנה בעצמך – שווה בנפשך שיהיו אותו היום –
 32 שישמור הרמאי את החותם ליום ראשון אחר ויקח על ידיו נסכים.
 33 מתרצת הגמרא: שמלבד היום בשבוע גם שם משמר ששימש
 34 בבית המקדש באותו שבוע היה כתוב עליו – על החותם, ונמצא
 35 שלא יוכל לשומרו לשבוע שלאחריו שכן ישמש בו משמר אחר.
 36 מקשה הגמרא: הנה בעצמך שיהיו אותו המשמר – שימתין הרמאי
 37 עד לפעם הנוספת שבה ישמש אותו המשמר שכתוב על החותם.
 38 עונה הגמרא: שאף שם היום ואף שם שבת ואף שם חודש היה
 39 כתוב עליהן – על החותמות ונמצא שאפילו אם רוצה הרמאי לזייג
 40 – להמתין ולהשוות את חותמו לזמן אחר, אין מצוי לזייג שיהיו
 41 כולם ביום אחד אלא לזמן רחוק ביותר.

הלכה ד – משנה

42 המשנה מביאה שתי לשכות שהיו במקדש ומבארת את מטרתן:
 43 שתי לשכות – דחרים היו במקדש, ולפי שהיו סמוכים זה לזה
 44 לפיכך מונה אותן התנא יחד. אחת נקראת בשם לשכת השאין,
 45 ואחת נקראת בשם לשכת הכלים.
 46 לשכת השאין, יראי חמא שרוצים לקיים (משלי כא ד) 'מתן פסתר
 47 יבשה אף, נותנין לתובה צדקה בחשאי – בסתר, ועניים בני מוכים
 48 שמתביישים לקבל צדקה בפרהסיא, מתפרנסין – לוקחים מתובה
 49 בחשאי כדי צרכם, ולפיכך היא נקראת 'לשכת חשאי' לפי
 50 שנותנים לה בחשאי ומתפרנסים ממנה בחשאי.
 51 לשכת הכלים, כל מי שהוא מתנדב בלי שלם וזקן – נותנו לתובה,
 52 ואחת לשלשים יום היו הנופדין וותחין אותה – את הלשכה, וכל
 53 בלי שמוצא בו צורך לך לך חבית כגון מקבות וגרונים, מניחין אותו
 54 שלא למוכרו, והשאיר שאין בהם צורך לבדק הבית, נמכרין,
 55 ויחללו את ההקדש ויתפסו את קדושתו בדמי המכירה, ודמימן
 56 נופלין – ועם המעות משתמשים לצורך דרך הבית.

מעשה נוסף: נחום איש גש זר, היה מוליך דורון – מנתנה לבית חמי
 משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של
 מיני מגדים, פגע בו מופה שחין אחד שעני היה, אמר ליה העני
 לנחום, ובה עמי – תן לי צדקה כמה דאית נכך – ממה שאתה
 מוליך איתך. אמר ליה נחום לעני, מיחזור – כשאחזור מבית חמי
 אתן לך. חזר נחום ואשכחיה מית – ומצאו שהוא מת. והוה אמר
 לקיפליה – עמד נחום כנגדו ואמר, ענייא דחמינך – העינים שראו
 אותך ולא יסבון לך – ולא נתנו לך צדקה, יסתמינן – יתעוורו. ויה
 דלא פשטן מימן לך – הידים שלא הושיטו לך את צרכיך, יתקמעון
 – יחתכו. ורגליא דלא רהמן למימן לך – הרגלים שלא רצו כדי לתת
 לך, יתברון – ישברו. ולא נתקראה דעתו עד שהוסיף ואמר שכל
 גופי יהיה מוכה שחין, ומפסחיה בן – והגיעו בן כפי שבשקש.
 סליק לנביה – עלה אצלו לבקר רבי עקיבא שהיה תלמידו ושימשו
 במשך עשרים ושנים, אמר ליה רבי עקיבא לנחום, אוי לי
 שאני רואה אותך בכך – ביסוריך, שאתה עיוור קטע וחגיר וכל
 גופך מלא שחין. אמר ליה נחום לרבי עקיבא, אוי לי שאני אני רואה
 אותך בכך, אלא יש לך ידים ורגלים. אמר ליה רבי עקיבא לנחום,
 מה את מקללני שיגיעני כך. אמר ליה נחום לרבי עקיבא, ומה את
 מקעטץ ביסוריך שאתה אומר 'אוי לי' על כך, בעוד שהם חביבים
 עלי שהם מכפרים על חטאי.

הגמרא מספרת מעשיות מאמוראים שכידו עניים ביותר: רבי
 הושעיה רבה – הגדול, הוה רביה דבריה – היה המלמד של בנו, חד
 סני נהורא – סומא שאינו רואה, והוה יליף – והיה רגיל המלמד
 הסומא אכול עימיה – לאכול עם רבי הושעיה פעם אחת בכל יום.
 חד זמן – פעם אחת הוה ליה – היה לרבי הושעיה אורחין, ומכיון
 שהיה טרוד עמדם לא מטא מיכול עימיה – לא בא רבי הושעיה
 לאכול עם המלמד הסומא כהרגלו. ברמשא – לערב סליק לנביה
 – עלה אצלו רבי הושעיה, וכך אמר ליה למלמד, לא יבעוס מרי
 עלי – לא יבעוס אדוני עלי, בגין דהוה לי אורחין וימא דין – מכיון
 שהיו לי היום אורחים, וגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני
 השכינה (שבת קכז), דאמריט דלא ליבזוי ביקרא דמרי וימא דין – לכן
 אמרתי שאין עלי לבוזתם ולעזוב אותם שהרי כבודם זהו כבוד

השכינה, ובגין בן – זו הסיבה שלכן לא אכלית עם מרי וימא דין –
 לא אכלתי עם אדוני היום. נתפייס המלמד ואמר ליה, אתה
 פייסתה למאן דמתחמי ולא חמי – את הסומא שהוא נראה ואינו
 רואה למרות שפלותו, בזכות זה הקדוש ברוך הוא שהוא דין דחמי
 ולא מתחמיים – רואה ואינו נראה, יקבל פייסך – את תפילותיך.
 אמר ליה רבי הושעיה, הדא מטא לך – מהיכן שמעת דבר חכמה
 זה שאמרת לי בעת. אמר ליה הסומא, מרבי אליעזר בן יעקב,
 ומעשה שהיה כך היה, דרבי אליעזר בן יעקב צאל חד דסני נהורא
 לפרחיה – בא לעירו סומא אחד שהיה עני ונצרך לבריות, תב ליה
 – התיישב לו רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה – מתחתיו, דימרון –
 כדי שיאמרו בני אדם, דאילולי דהוה בר נשא דבא – אם לא שאדם
 גדול וחשוב הוא, לא יתב ליה – לא היה יושב רבי אליעזר בן יעקב
 לרע מיניה – מתחתיו, ואכן עברין ליה פרנסה דאיך – נתנו לו את
 פרנסתו בכבוד יותר ממה שנתנו לעניים אחרים. אמר לון הסומא
 לבני העיר, מהו חבין – מפני מה אתם מכבדים אותי כל כך. אמרון
 ליה – סיפרו לו מה שהיה שרבי אליעזר בן יעקב יתב לרע מינה –
 ישב מתחתיו. שמע זאת הסומא וצלוו עליו דרא צלותא – והתפלל
 על רבי אליעזר בן יעקב תפילה זו, אתה נמלתה חסד למאן דמתחמי
 ולא חמי – להסומא הנראה ואינו רואה, בזכות זה הקדוש ברוך
 הוא דין דחמי ולא מתחמי – שהוא רואה ואינו נראה וימול יתך
 –איתרן חסד.

הגמרא מביאה מעשיות הדנות בעדיפויות במצות צדקה: דלמא –
 מעשה שהיה, רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיא רבה – הגדול, הו
 מטילין באילין בנשיטא דלוד – בבתי הכנסיות שבעיר לוד. אמר
 רבי חמא בר חנינה לרבי הושעיא, כמה מומן שיקעו אבותי כאן –
 מומן הרבה פורו אבותי כאן לעשות ולתקן בתי כנסיות אלו.
 אמר ליה רבי הושעיא לרבי חמא, כמה נפשות של תלמידי חכמים
 שיקעו – הפסידו אבותיך כאן כשבנו בתי כנסיות אלו, לא הוה אית
 בני גש דילעון באורייתא – וכי לא מוטב היה שיתנו את הממון הרב
 לתלמידי חכמים כדי שיוכלו לעסוק בתורה, שהרי כמה תלמידים
 נמנעים מללמוד משום חסרון כיס.

מעשה נוסף: רבי אבון עבד אילין תרעיה – בנה שערים יפים

שקלים דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר והדר" (ליום שבת קודש) קמט

ורחבת מלמטה שיהיה בו מקום הרבה להחזיק את המעות, מפני
 הרפואין – הגגנים שמרמים וגונבים את הדעת, שמכניסים את
 ידיהם לקופה ועושים עצמם כאילו הם נותנים מעות בעוד
 שבאמת הם לוקחים את המעות שכבר ניתנו בקופה,
 וכשהשופרות צרות מלמעלה אינם יכולים להכניס את ידיהם
 ולעשות כן.
 שנינו במשנה 'שכן מסורת בין מאבותיהן ששם הארון נגז'.
 מביאה הגמרא דעות חלוקות בענין גזית הארון: תני בשם רבי
 אליעזר, הארון נלה עמון – עם בני ישראל שגלו לבבל בחורבן בית
 ראשון. מאי טעמא, שכן נאמר (מלכים ב' כ טז-יז) 'ויאמר ישעיהו אל
 חזקוהו שמע דבר ה'. הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר
 אצרו אבתך עד היום הנה בקלה לא יתור דבר אמר ה'. ואם
 נאמר בתחילה 'ונשא כל אשר בביתך' לשם מה נאמר שוב לא
 יותר דבר אמר ה', אלא בא הפסוק לרבות שאפילו הארון לא
 ישאר בבית המקדש, והארון הוא שנתכנה 'דבר' כיון שאין הכוונה
 במילה 'דבר' אלא לארון שהיה צורתו – הלוחות וספר התורה היו
 מונחים לתוכו.
 ואין לומר שנתבלה גזירה קשה זו של גלות הארון, שכן מצאנו
 במפורש שהארון אכן גלה, וכן הוא אמר (דברי הימים ב' לו ז)
 'ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו בקלה עם כלי
 חמדת בית ה', איהו 'כלי חמדת בית ה', זה הארון שיש בו את
 התורה שנאמר עליה (תהלים יט א) 'תנחמדים מזבח ומזבן רב'.
 דעה אחרת: רבי שמעון בן לקיש אמר, שהארון לא גלה לבבל
 אלא במקומו – בבית המקדש, בבית קדשי הקדשים היה הארון
 נגז. הרא הוא דכתיב (מלכים א' ח ח) 'ויארכו הבדים וינאו ראשי
 הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום
 הנה, וכל מקום שכתבו בו 'עד היום הנה' לעולם הוא, ונמצא
 שאף הארון נשאר במקומו לעולם.
 אגב שהביאו פסוק זה דנה הגמרא בסתירה שיש בפסוק זה עצמו.
 מקשה הגמרא: בתחילת הפסוק כתיב, 'וינאו ראשי הבדים', ואילו
 בסוף הפסוק את אמרת 'ולא יראו החוצה', והרי הפסוק סותר את
 דברי עצמו האם נראו ראשי הבדים מחוץ לקדש הקדשים.
 מתרצת הגמרא: אלא היו הבדים דוחקים בפרוכות והם נראין ולא
 נראין, בלמין ויוצאין בשני דירי האשה שבולטים מתחת חלוקה.
 הגמרא חזרת לענין גזית הארון ומביאה דעה נוספת: ורבנן אמרי,
 לא בבית קדשי הקדשים היה הארון נגז, אלא בלשכת דיר העצים
 היה הארון נגז, וכפי ששינו במשנתנו, מעשה ככה אחד בעל מום
 שאינו ראוי לעבודה בבית המקדש, שהיה עומד ומפצל עצים –
 חותכם ומבקעם וקולף את קליפתם לבדוק אם יש בהם תולעים
 בלשכת דיר העצים. וראה את הרצפה שהיא משתנה מחברותיה,
 בא ואמר לחבירו בא וראה את הרצפה הזאת שהיא משתנה
 מחברותיה. לא הספיק לגמור את הדבר עד שניצתה נשמתו, וידעו
 ביהודי ששם הארון נגז. תני רבי הושעיא, כשהבחין הכהן ברצפה
 שהיא משתנה מחברותיה, תקיש עליה בקורנן דפק עליה בפטיש
 כדי להשוותה לחברותיה, ויצאת אש ושרפתו לקורנס.
 אגב הענין של גזית הארון מביאה הגמרא נידון נוסף בענין הארון:
 תני, רבי יהודה בן לקיש אמר, שני ארזות היו מלהבין יחד עם בני
 ישראל כמדבר, ארון אחד שעשה בצלאל והוא שהיתה התורה –
 לוחות השניות השלמות נתונה בתוכו, ואחר שעשאו משה רבינו
 והוא שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו.
 ארון זה שהיתה התורה נתונה בתוכו, היה מונח באהל מועד –
 במקדש בתוך המשכן. הרא הוא דכתיב (במדבר יד מד), 'ויעפלו
 לעלות אל ראש ההר ואירן בירת ה' ומשה לא משו מקרב המתנה,
 ואם נאמר שארון זה היה הולך לפניו במלחמה, הרי שגם
 המעפילים היו לוקחים אותו עמם, אלא ודאי שהיה מונח באהל
 מועד. וארון זה שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו, היה נכנס ויוצא
 עמון כשנסעו במדבר היה נוסע לפניו כדכתיב (במדבר יא ג) 'וארון
 בירת ה' נסע לפניו, ופעמים שהיה מתראה עמון – נלקח עמם
 למלחמה.

ודקרא רבא – לבית המדרש הגדול. וכשאמא רבי מנא לנביא, אמר
 ליה רבי אבון, תמי מאי עבדי – ראה כמה ממון הוצאתי על
 שערים אלו, והיה משתבח בעצמו. אמר ליה רבי מנא לרבי אבון
 את הפסוק (דברים יד) 'וישפח ישראל את עשהו ויכן היכלות, לא
 הוה בני נש דילעון באורייתא – וכי לא מוטב היה שתתן את המעות
 לתלמידי חכמים העמלים בתורה, ואילו אתה עשית כתוכחת
 הנביא שבנית היכלות במקום להנות בהם את התלמידי חכמים.
 הגמרא מביאה ברייתא ומקשה עליה ממשנתנו: תני – שנינו
 בברייתא, כשאין די בשקלי השכח עבור קדשי המזבח, מוציאין
 את הראוי להן מקדשי בך הבית – לוקחים קדשי בך הבית
 ומחללים את קדושתם על פרוטה, ולאחר מכן מקדישים אותם
 למזבח. אולם להיפך כשאין די מעות לצורך בך הבית, אין קדשי
 בך הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח – אין משתמשים
 בקדשי מזבח לצורך כך, כיון שמעלים בקודש ואין מורידים.
 שואלת הגמרא: והא תנינן – והרי למדנו במשנתנו, 'כלי שפצאו
 בו צורך לבדק הבית, מניחין אותו והשאר נמכרין ודמייהו נופלין
 לבדק הבית', ומשמע שהוא לבדק הבית דווקא אבל לא למזבח.
 ואם כדברי הברייתא שקדשי מזבח מוציאם את הראוי להם
 מקדשי בך הבית, היה על המשנה לומר שדמייהם נופלים לבדק
 הבית או למזבח.
 מתרצת הגמרא: אמר רבי חזקיה, כי תנינן – כך צריך להעמיד
 את דברי המשנה, שהיה צורך במעות אלו ללשכת בך הבית ולא
 למזבח. ולכן הם נופלים לבדק הבית, אבל לעולם אם חסר בקדשי
 מזבח מוציאם הם מבדק הבית.

הדרן עלך פרק אלו הן הממונין פרק ששי - שלשה עשר שופרות

הלכה א - משנה

המשנה מונה את מספר הקופות שהיו בבית המקדש שהשליכו
 לשם את המעות, ואגב כך מונה דברים נוספים שהיו במקדש
 שמונים כמנין השופרות: שלשה עשר שופרות – קופות של עץ
 המנוקבות מלמעלה משמליכם לתוכם מעות ועשויות כצורת
 שופר היו בבית המקדש, ולקמן מפרש למה היו משמשים. שלשה
 עשר שולחנות היו בבית המקדש, ולקמן מפרש למה היו משמשים.
 שלש עשר השתחויות – מקומות שצריכים להשתחוות שם, היו
 במקדש, ולקמן מפרש היכן היו משתחוים. של בית – משפחת רבן
 גמליאל, ושל בית – ומשפחת רבי חנניה כגון חכמים, היו משתחוים
 בארבע עשרה מקומות, וידין היתה ההשתחויה היתירה, כגון
 לשכת דיר העצים שהיתה בזוית המזרחית צפונית של העזרה,
 ושם היו אוצרים את עצי המערכה והכהנים בעלי המום היו
 בודקים את העצים אם התלעו, והיו משתחוים שם שכן מסורת
 בידן של משפחות אלו מאבותיהן, ששם – בלשכת העצים הארון
 הברית נגז על ידי יאשיהו המלך, ומפני כבוד הארון היו משתחוים
 שם.
 מביאה המשנה ראייה לדבר: מעשה ככה אחד שהיה מתעסק בטיול
 ובשחוק בלשכת העצים, וראה את אחת מטבלאות השיש של
 הרצפה שהיא משונה מחברותיה בכך שהיא יותר גבוהה מהם,
 והבין שסילקוה אחר שהונחה שם ושוב החזירוה. בא כהן זה
 שראה ואמר לחבירו בא ואראך מקום שהארון נגז. לא הספיק
 הכהן לגמור את הדבר ולהראות לחבירו את המקום, עד שניצתה
 נשמתו של המספר. וידעו מכא מעשה מופלא זה ביהוד – בבירור,
 ששם – בלשכת העצים הארון נגז.
 גמרא שנינו במשנה 'שלשה עשר שופרות' היו בבית המקדש.
 הגמרא מבארת את צורתם של השופרות וטעם עשייתם
 בצורה זו. אומרת הגמרא: תני – שנינו בברייתא, השופרות הללו
 נקראו בשם זה כיון שנקיפות היו בצורת שופר ולא ישרות כצורת
 חצוצרה, והיו צרות מלמעלה – במקום שנותנים את המעות,

המשך ביאור למס' שקלים ליום שבת קודש עמ' ב

1 דעה אחרת: וְרַבֵּנּוּ אָמְרִי, לא שני ארונות היו, אלא אֶרֶון אֶחָד בלבד
2 הָיָה, ובו היו מונחים הלוחות ושברי הלוחות, ופָּעַם אֶתָּה בלבד יֵצֵא
3 למלחמה בְּיָמֵי עָלִי וְנִשְׁבָּה, כדכתיב (שמואל א' ד ד-יא) וַיִּשְׁלַח הָעָם
4 שְׁלֵה וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֶת אֶרֶון בְּרִית ה' צָבָאוֹת יֵשֵׁב הַכִּרְכִּים וגו'
5 וַיִּלָּחֲמוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּנָּגַף יִשְׂרָאֵל וגו' ואֶרֶון אֱלֹהִים נִלְקָח.
6 הגמרא מביאה ראיה לדעת חכמים: קִרְיָא – הפסוק מְסִיעַ לָהּ
7 לְרַבֵּנּוּ הסוברים שארון אחד היה ולא היה יוצא למלחמה, שכן
8 כתוב (שם t-ח) שאמרו פלשתים בשמעם שארון הברית בא אל
9 מחנה ישראל, 'אִי לָנוּ כִּי לֹא הָיְתָה כְּזֹאת אֶתְמוֹל שְׁלֹשׁ אִוִּי לָנוּ
10 מִי יִצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאֲדִירִים הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמְכִּים
11 אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מָכָה בְּמִדְבָּר', הרי מפורש שפחדם של הפלשתים
12 היה כיון שראו מִלֵּלָה דְּלֹא חֲמוֹן מִן יוֹמִיהוֹן – דבר שלא ראו מימיהם
13 שיהיה הארון במלחמה, וכמו שאמרו שלא היתה כזאת מתמוֹל
14 שלשום, ואם נאמר שהיה ארון יוצא עמהם תדיר למלחמה, מפני
15 מה היו מפחדים עכשיו יותר מאשר בשאר המלחמות. ורבי יהודה
16 סובר שפחדם היה כיון שתמיד היה יוצא הארון עם שברי הלוחות
17 ועכשיו יצא הארון עם הלוחות השלמות.
18 הגמרא מביאה ראיה לרבי יהודה בן לקיש. אומרת הגמרא: קִרְיָא
19 – הפסוק דלהלן מְסִיעַ לְרַבִּי יוֹדָה בֶּן לָקִישׁ, שנאמר במלחמת
20 שאול המלך עם הפלשתים (שמואל א' יד יח), וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְאַחִיָּה
21 הַנִּיֵּשָׁה אֶרֶון הָאֱלֹהִים, וְהָלֵא בָאוֹתוֹ הַזֶּמֶן אֶרֶון שֶׁשָּׁבוּ פִלְשְׁתִּים

22 בְּקִרְיַת יַעֲרִים הָיָה, ששם הניחוהו כשהחזירו אותו עד שנטלו דוד
23 המלך משם, וכיצד היה יכול שאול לבקש שיגישו את הארון
24 אליו. אלא בודאי על הארון השני שבו היה את הלוחות השבורות
25 ושהוא היה יוצא למלחמה עליו הוא שאמר שאול שיגישוהו
26 אליו.
27 הגמרא מבארת פסוק זה לרבנן. מבררת הגמרא: מָה עֲבָדוֹן לִיָּה
28 רַבֵּנּוּ – מה יעשו רבנן עם פסוק זה שמשמעו שלא כדבריהם.
29 מתרצת הגמרא: הם יבארו שהכוונה בו היא לא על ארון הברית,
30 אלא הַנִּיֵּשָׁה אֵלִי הַצִּיֵּן – את הארון שבו היו מונחים בגדי הכהונה
31 גדולה הנצרכים לשאלת אורים ותומים, ושאול קראו 'אֶרֶון
32 הָאֱלֹהִים' לפי שהוא ארון שיש בו דברים הקדושים לתשמישו של
33 שם.
34 מביאה הגמרא ראיה נוספת לדעת רבי יהודה בן לקיש: קִרְיָא –
35 והפסוק דלהלן גם הוא מְסִיעַ לְרַבִּי יוֹדָה בֶּן לָקִישׁ ששני ארונות היו
36 ואחד יוצא עמהם למלחמה, דכתיב (שמואל ב' יא י-יא) וַיִּגְדוּ לְדָוִד
37 לֵאמֹר לֹא יָרַד אֹרֶיָּה אֶל בֵּיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֹרֶיָּה הֲלוֹא מְדַרְךָ
38 אָתָּה בָּא מִדּוֹעַ לֹא יָרַדְתָּ אֶל בֵּיתְךָ. וַיֹּאמֶר אֹרֶיָּה אֶל דָּוִד הָאֶרֶון
39 וַיִּשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה יֹשְׁבֵי כְּסָפוֹת וְאֲדָנֵי יוֹאֵב וְעַבְדֵי אֲדָנֵי עַל פְּנֵי
40 הַשָּׂדֶה חֲנִים וְאֲנִי אָבּוֹא אֶל בֵּיתִי לֶאֱכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשָׁכַב עִם אִשְׁתִּי
41 חֵרֶף וְחֵי נַפְשִׁי אִם אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה,